

posse ad personam ab illis productam, quia quoad hunc respectum non considerantur, nisi, ut per se subsistentes. Et quasi accidentarium est, quod illam constitutionem habeant cum mutuo respectu inter se et ita possunt esse, quasi subjectum novæ relationis. Fundamentum autem hujus relationis utriusque personæ communis, non tam sunt personales relationes personarum spirantium, quam virtus spirandi illis communis, quamvis relationes illæ sint conditio necessaria ad constituendum quasi subjectum communis relationis. Ad aliam vero partem, an hæc relatio sit quasi resultans necne? dicam commodius capite sexto. Nunc solum assero, quidquid in hoc dicatur, non repugnare perfectioni divinæ, cum illa resultantia non sit secundum rem, sed secundum rationem, et non proveniat ab extrinseco, sed ex intrinseca perfectione, nec requirat terminum alterius, sed ejusdem naturæ.

CAPUT V.

UTRUM RELATIO SPIRATIONIS ACTIVÆ SIT REALITER
DISTINCTA A RELATIONIBUS PERSONALIBUS.

1. *Spirationem et processionem realiter distinguere.* — Primo comparari potest hæc relatio cum processione et ita pro certo supponendum est, esse inter eas realem distinctionem. Quia sunt relationes oppositæ secundum realem originem, quæ est tota ratio distinctionis realis intra Deum inventæ. Atque ita docent omnes theologi, D. Thomas et cum eo Cajetanus, et alii interpretes, 1 part., quæst. 28, art. 4, et quæst. 32, art. 2 et 3, Capreolus, in 1, distinctione 13, quæst. 1, art. 2, et ibi alii scholastici, et Marsilius, in 1, quæst. 30, art. 4.

2. Solum posset aliquis hic opinari, male applicando quamdam Cajetani sententiam asserentis, Deum, ut creatorem non referri realiter ad creaturam relatione, quæ in ipso sit, nec tamen referri sola ratione, sed realiter, per relationem existentem in ipsamet creatura. Sic ergo cum Pater, et Filius supponantur jam sufficienter intrinsece constitui personaliter, et sint unum principium Spiritus sancti ratione unius virtutis: posset quis cogitare sufficienter referri ad Spiritum sanctum per eandem relationem, quam in ipso ponunt, et ita has duas inter relationes non distinguere realiter inter se, sed ratione ad modum actionis, et passionis, et consequenter spirationem potius distinguere realiter a paternitate et filiatione, quam a processione.

3. Tamen hic dicendi modus (præterquam quod esset novus et alienus a communi sensu theologorum, suppositis, quæ in præcedenti capite dicta sunt) non habet fundamentum. Nam ille modus referendi ad summum haberet locum in relativis non mutuis, et quando alterum extremum esset incapax intrinsece relationis realis: neutrum autem habet locum in hoc mysterio, quia ostensum est, hanc relationem esse mutuam, et nihil esse in Patre et Filio, propter quod non possint intrinsece referri ad Spiritum sanctum. Accedit, quod illa sententia in Metaphysica etiam est falsa, nec propria relatio potest esse per solam intrinsecam denominationem a relatione existente in alio extremo: Est ergo hæc spiratio intrinsece in Patre et Filio, et realiter distincta ab Spiritu sancto.

4. *Opinio Durandi.* — Jam vero est propria quæstio. Quomodo distinguatur relatio hæc a Patre et Filio, in qua fuit singularis sententia Durandi, in 1, dist. 13, quæst. 2, asserentis, spirationem realiter distinguere a Paternitate et Filiatione. Quod si de distinctione realitate loqueretur, prout dicitur de quacumque distinctione ex natura rei, esset utcumque tolerabilis sententia, tamen revera videtur distinctionem majorem, atque adeo perfecte realem ponere. Nam inter relationem et essentiam divinam ipse posuit distinctionem ex natura rei, et tamen in præsentem vel esse majorem, unde in quadam ratione tanquam inconveniens infert, quod alias Paternitas et Filiatione essent unum, non tantum in absoluto, sed etiam in relativo, atque ita essent omnibus modis unum, ergo sentit Paternitatem et Filiationem non habere ullam identitatem realem cum spiratione activa, sicut habent cum essentia, ac proinde distinguere omnino realiter. Atque hanc sententiam dicit fuisse magnorum virorum. Ego vero nullum invenio: citatur autem Bassolius 1, distinctione decima tertia, quæstione prima. Fundamentum est, quia non potest una relatio tendere ad duos diversos terminos productos, et multo minus potest eadem relatio tendere ad duos terminos, unum productum et alium productum, sed Pater et Filius ita referuntur ad plures terminos: ergo per plures relationes realiter distinctas, quæ non sunt nisi Paternitas et spiratio in uno, Filiatione et spiratio in alio. Addit Durandus octo rationes, quas omitto, quia summa earum in ea, quæ facta est, consistit.

5. *Secunda opinio.* — Alia opinio referri potest ex Scoto, quodlibet 5, quæst. 2, as-

serente, distinguere formaliter spirationem activam a paternitate et filiatione. Quam sequitur Gabriel, in 1, distinctione 17, quæst. 1, ubi distinctionem etiam ex natura rei appellat. Hi vero auctores non aliter sentiunt de distinctione hac, quam de illa, quæ est inter relationes, et essentiam divinam, in qua diximus supra probabile esse, solum differre in modo loquendi a D. Thoma et communi sententia. Eisdem autem fundamentis in præsentem utuntur, scilicet, quia una ex his relationibus non prædicatur de alia: Paternitas enim non est spiratio, et de illis prædicantur opposita: nam Paternitas incommunicabilis est, spiratio autem communis.

6. *Spirationem non distinguere realiter a Patre et Filio.* — Nihilominus vera sententia est, Paternitatem, et spirationem (idemque semper intelligatur dictum de filiatione) non distinguere actualiter in re ipsa, sed solum virtute, aut fundamentaliter, actualem vero distinctionem inter illas ratione compleri. Hæc est sententia D. Thomæ et omnium discipulorum ejus in citatis locis, quam ex professo tractat, et bene confirmat Gregorius in 1, dist. 26, quæst. 1, Ægidius, distinct. 27, art. 1, quæst. 1, et ibi Argentina, quæst. 1, art. 2, et cæteri scholastici ibi, et distinct. 13. Et imprimis, illas duas relationes non distinguere realiter proprie tanquam rem a re, censeo ita certum, ut oppositum sit error in fide. Probatur primo, quia ex opposito sequitur esse in Deo quaternitatem rerum, contra illud, *Tres sunt, qui testimonium dant in celo, etc.*, et contra definitionem Concilii Lateranensis, capite *Damnatus*. Quod etiam Durandus respondet, ibi damnari ponentes quaternitatem personarum, non quarumcumque rerum relativarum et falsum est, et aliunde non satisfacit. Primum patet, tum quia Concilium absolute, et sine ulla restrictione loquitur, tum etiam, quia docet, essentiam cum tribus relationibus non esse quatuor res, cum tamen essentia præcisus relationibus non sit persona.

7. Secundum patet, quia si spiratio est res realiter distincta a tribus personis non minus constituet personam, quam reliquæ, erit ergo quarta persona. Antecedens patet, quia est substantialis relatio, et incommunicabilis, quia distincta. Respondet Durandus, non constituere personam, quia est communis Patri et Filio: Sed interrogo, quomodo sit communis? nam si solum est per identitatem in essentia, hoc modo quælibet relatio communicat cum aliis, et sic vel nulla constituit personam,

vel hæc non minus, quam alia. Aut est communis per aliam identitatem immediatam inter illas duas relationes, et sic falsum est, distinguere realiter: nam hæc duo immediatam contradictionem includunt. Vel denique est communis per aliquam unionem qualis intervenire solet inter aliquas res realiter distinctas, et ideo non constituit personas, sed afficit jam constitutas, et sic sequuntur plura absurda in fide. Primum, quod Pater, quatenus spirator est sit vere compositus ex rebus realiter distinctis. Secundum quod persona Spiritus sancti absolute simplicior sit, quam Pater, vel Filius. Tertium, quod Paternitas, et spiratio comparantur, ut potentia, et actus realis, nam talis unio ex actu, et potentia esse deberet, et spiratio necessario esset forma Patris, realiter informans. Et consequenter esset etiam accidens, quia adveniret supposito constituto, quod non posset substantialiter afficere. Tandem hic habet locum illud principium. *In divinis omnia sunt unum, ubi non obviat relationis oppositio*: nam inter has relationes non est oppositio, quia nec comparantur, ut correlationes, neque ut terminus, et relatio.

8. Quapropter nullius momenti est argumentum Durandi, scilicet ita comparari Paternitatem ad spirationem, sicut Filiationem ad processionem, quia ita comparatur Spiratio ad processionem, sicut Paternitas ad Filiationem. Falsum enim est assumptum, nam Paternitas, et spiratio utraque se tenet ex parte principii: Unde non habent inter se habitudinem, neque mediatam, neque immediatam. Neque ex alio capite repugnat inter se, quia idem potest esse principium plurium. At vero Filiatione, et Processio ita comparantur, ut una ad principium, alia ad terminum productionis per voluntatem, pertineat: et ideo habent inter se oppositionem. Ad probationem autem Durandi negatur consequentia, sumitur enim ex proportionem extrinsecam, et disparatam, quæ nec probatur, neque habet fundamentum ullum. Alia vero argumenta Durandi duas postulantes difficultates, quas duobus sequentibus capitibus tractabimus.

9. Prius tamen altera pars de distinctione ex natura rei, et actuali, (quod nimirum nulla etiam hic intercedat) probanda est. Probatur autem eodem modo, quo similem probavimus de distinctione inter relationem et essentiam. Est enim prorsus eadem ratio, quæ generaliter probat intra Deum non posse esse actualem, distinctionem inter ea, quæ in una, et eadem persona uniuntur, quia repugnat divinæ sim-

plicitati, Paternitas autem et spiratio unita sunt in persona Patris: non ergo habent actualem distinctionem. Et argumenta contraria solum probant distinctionem rationis, cum virtuali distinctione, et ibi absoluta in simili forma sunt.

CAPUT VI.

SATISFIT PRIMO ARGUMENTO DURANDI, ET EXPLICATUR, AN SPIRATIO ACTIVA UNA SIMPLEX RELATIO SIT.

1. *Titulus exponitur.*—Primum fundamentum Durandi superiori capite insinuatam expe-
diri non potest, nisi prius presentis questionis resolutio habeatur, ut ex discursu illius, constabit. Non est autem hæc questio nova, sed antiqua. Nam de illa fuit magna olim controversia inter doctores, refert Torres, q. 36, art. 4, 1 part., Commentarii. Dicit autem ipse jam non esse locum huic questioni, quia terminata est in Concilio Florentino et Lugdunensi. Nam illa definiunt, *Patrem, et Filium una spiratione producere Spiritum sanctum.* Sed, ut supra notavi, ibi *Spiratio* non pro relatione, sed pro activa productione, seu origine sumitur, et ideo adhuc disputari potest, an ex illa productione resultet in duabus personis una et eadem relatio, vel duplex.

2. *Primus dicendi modus.*—In hac ergo re triplex potest excogitari dicendi modus: Primus est, has esse duas relationes et duas res, et non unam rem relativam, sed tantum habere unitatem ratione essentiali. Fundamentum sumi potest ex principio quodam Metaphysico, quod relatio, quæ resultare dicitur, posito fundamento et termino, non addit rem, vel modum realem ipsi fundamento, sed est ipsummet fundamentum, quod posito termino dat denominationem relativam: quam sine illo non daret. Nam in presenti relatio hæc, tam respectu Patris, quam Filii, est quasi resultans posita productione Spiritus sancti, qui est terminus illius relationis, ergo talis relatio in Patre, non est aliud, quam ipsa Paternitas, neque in Filio est aliud, quam ipsa Filiatio, quatenus posito illo termino talem denominationem in ordine ad illum tribuunt: ergo spiratio, quæ est in Patre identificatur adæquate Paternitati et in Filio Filiationi: ergo æque distinguuntur inter se, ac Paternitas et Filiatio, sunt ergo duæ res. Patet consequentia, quia tam realiter distinguuntur, sicut Paternitas et Filiatio, et consequenter non ha-

bent aliam identitatem, vel unitatem realem nisi in essentia. Ergo sunt duæ relationes et non una. Probat prior pars, quia sunt duæ res et non absolutæ, ergo relativæ. Altera vero pars probatur, quia non habent unam numero formalem rationem relativam, in qua possent habere identitatem: quia (juxta principium positum) in re ipsa nulla est talis relatio, præter formalem Paternitatis et Filiationis.

3. *Secundus modus dicendi.*—Secundus modus dicendi est, spirationem quidem in Patre, et Filio esse unam relationem, et nihilominus immediate esse duas res, et non unam. Atque ita unitatem illius relationis esse quasi collectivam et coalescentem ex duabus quasi partialibus. Cujus opinionis occasio sumi potest ex Ægidio in 1, dist. 27, art. 1, q. 1, ubi inquit: *Si in duobus, ut duo sunt, sit respectus ad idem, ut idem, relationem esse unam, res autem duas, quia unitas, vel pluralitas relationis, ut relatio est, sumitur ex termino, ut res autem est ex subjecto, quia relatio ex subjecto habet realitatem, ex termino formalitatem.* Unde e contrario docent fere omnes, spirationem et Paternitatem esse duas relationes ratione terminorum, licet sint una res ratione subjecti, ita ergo potest esse unitas relationis cum pluralitate rerum. Quod autem ita in presenti sit, patet. Quia Pater et Filius producunt Spiritum sanctum tanquam unum principium et plures personæ: ergo una relatione referuntur ad ipsum ratione unitatis termini et proximi fundamenti: est ergo una relatio. Hæc autem est quasi in subjectis realiter distinctis, ergo inde etiam habet, quod sit plures res.

4. Atque hanc etiam partem confirmat fundamentum præcedentis sententiæ, scilicet, quod illa relatio, prout est in Patre, est idem adæquate cum paternitate, ut vero est in Filio, est idem cum Filiatione. Nec potest, ut est una numero relatio identificari secundum idem cum rebus realiter distinctis, quia hoc est proprium essentiali absolutæ et simpliciter infinitæ in genere entis. Et potest amplius confirmari argumento tacto a Durando supra, quia ex fide habemus, quod duæ relationes realiter distinctæ sunt una res absoluta, quod autem sint una res relativa, non invenimus expresse traditum in fide seu testimonio aliquo, quod fidem faciat, nec est multiplicandum mysterium adeo excel-
lens sine evidenti testimonio aut necessitate, quæ hic non invenitur. Quia illa unitas hujus relationis videtur sufficere, ad totum mysterium explicandum, et alias, res absoluta propter suam

singularem infinitatem potest intelligi esse idem relationibus oppositis, res autem respectiva non videtur habere tam excellentem perfectionem.

5. *Vera restitutio.*—*Probat prior pars.*—Nihilominus dicendum est, spirationem activam vere proprie, ac simpliciter esse unam rem relativam simplicem, ac proinde in sua entitate immediata (ut sic dicam) ex suo conceptu esse unam tantum rem relativam, quæ duabus identificatur paternitati, scilicet, et filiati. Ita sentiunt de hac relatione omnes scholastici, locis citatis, a quibus in re tam gravi discedere plus esset quam temerarium, præsertim cum pro re certa illam tradant. Priorque pars de unitate relationis, præter dicta in secunda opinione, fundari potest primo in illo principio theologico: *In divinis omnia sunt unum, ubi non obviat relationis oppositio.* Spiratio vero activa, quæ est in Patre, quæ est in Filio, non sunt relationes aliquo modo oppositæ, immo nec disparatæ: ergo sunt una relatio. Nec refert, si quis dicat, spirationem Patris esse a se, Filii vero esse a Patre: nam quidquid de hoc sit (quod statim explicabo), non sufficit ad distinctionem. Quia etiam Pater Divinitatem habet a se, et Filius a Patre, et tamen eadem est divinitas, quia eadem est in Patre, quæ communicatur Filio per originem: idem ergo erit de spiratione. Secundo, quia in divinis personis nihil potest secundum numerum multiplicari, et ideo relationes personales singulares sunt, ut supra libro primo dixi: spirationes autem si in Patre et Filio multiplicarentur, essent tantum numero distinctæ, nam constat, esse fere ejusdem rationis formalis, cum ad eundem terminum sub eadem ratione, tendant: ergo impossibilis est talis multiplicatio: est ergo una tantum relatio. Tertio argumentari possumus, quia Pater et Filius, sicut sunt unum principium Spiritus sancti et non plura, ita sunt unus spirator et non plures, ergo unica spiratione referuntur et quasi afficiuntur.

6. *Alter pars probatur.*—Posterior autem pars eisdem fere rationibus cum proportionem applicatis ostendi potest. Quando enim Concilia et Patres dicunt: *In divinis omnia sunt unum, ubi non obviat relationis oppositio*, intelligunt de vera unitate singulari et identitate reali in eadem re singulari et simplicissima, non vero de sola unitate rationis, aut quasi collectiva. Sic enim intelligitur illud Joannis primæ Can., capite quinto: *Et hi tres unum sunt*: et verbum Christi: *Ego et Pater unum sumus*, Joannis 14. Alias non haberemus ex illo principio tres relationes esse unam simplicissimam rem, quæ

est divina essentia, ergo spiratio Patris et Filii sunt una relatio, non sola unitate rationis, nec per solam collectionem plurium rerum, sed per simplicem unitatem in entitate relativa, communi paternitati, per identitatem etiam realem cum illis, quia eis non opponitur. Secundo, quia si spiratio tantum esset, vel potius diceretur una relatio per collectionem plurium rerum in ordine ad eundem terminum, necessario unaquæque illarum rerum haberet propriam rationem respectivam, quæ esset quasi partialis respectu totius relationis collectivæ sumptæ: ergo in duabus personis necessario essent duo respectus partiales realiter inter se distincti, et alias ejusdem rationis, tantumque numero diversi, quod in diurnis repugnat, ut dixi. Tertio, quia illa unitas principii, quæ est in Patre et Filio respectu Spiritus sancti non est tantum unitas collectionis, sed est unitas simplicis formæ constituentis utrumque sub tali ratione, ut plane sentiunt Concilia et Patres, quos infra libro decimo referemus: ergo similiter sunt unus spirator, propter unam simplicem spirationem, quæ in utroque est una simplex entitas realis. Et ex his sufficienter probata est tota conclusio, nam reliquæ partes per se claræ sunt.

7. *Ad argumenta.*—Ad respondendum autem fundamentis insinuat in aliis sententiis duobus modis procedi potest. Prior est, defendendo hanc relationem non esse intelligendam quoad entitatem suam, ut resultantem ex origine, sed ut per se, et ex convenientem Patri absque origine, et Filio per productionem ejus. Quod sentiunt omnes, qui putant hanc relationem esse necessariam conditionem ex parte virtutis, vel actus spirandi. Indicat etiam Henricus, quodlib. 6, quæst. 1, quatenus dicit non posse dari in Deo relationem advenientem personæ constitutæ, quia esset accidentaria. Ratio autem reddi potest, non solum, quia sit necessaria conditio prævia ad productionem per voluntatem, hoc enim incertissimum est, sed maxime, quia Pater ex se habet omnem perfectionem realem, sive absolutam, sive relativam sibi possibilem: et ideo non expectat, ut sic dicam, productionem Spiritus sancti, ut illam habeat: sed potius habendo illam producit Spiritum sanctum, tanquam terminum habitudinis ejus.

8.—Et juxta hoc fuit fundamentum primæ sententiæ, quia non est hæc relatio mere resultans, et ita non recte applicatur illud principium. Sic enim optime intelligitur, quod quodammodo hæc relatio præexistat in Patre,

et communicetur Filio concomitanter cum divinitate, quia non repugnat, et quia voluntas, seu actus voluntatis, qui est quasi proximum fundamentum ejus illi communicatur. Neque ad hoc obstat, quod hæc proprietas sit respectiva, ut in secunda sententia ex Durando objiciebatur, quia etiam illa habet suam infinitatem, et intime includit divinam essentiam, ideoque communicabilis est omnibus personis, cum quibus non habet oppositionem.

9.—Alio modo procedi potest, intelligendo hanc relationem, ut resultantem, posita productione Spiritus sancti, quod maxime sentit D. Thomas, 1 part., quæst. 40, art. 2 et 4, atque etiam Henricus, quodlib. 4, quæst. 9. Et est valde probabile, quia hæc resultantia non est secundum rem, sed secundum rationem, sicut unum attributum est ratio alterius. Hoc autem modo origo est ratio talis respectus, et non e converso. Juxta quem modum, dicendum consequenter est, hanc relationem formaliter sumptam non esse prius origine in Patre, quam in Filio, quia non prius spirat Pater, quam Filius, ideoque solum communicari Filio a Patre, quasi radicaliter, quia illi communicatur virtus spirandi. Neque hoc obstat, quo minus hæc relatio sit etiam una, et simplex, quia revera est ratio formalis, et realis ratione distincta a Paternitate et Filiatione. Illud autem principium, quod ex creaturis sumitur, et non est certum, et non oportet eodem modo applicari ad res divinas, quia ibi relationes substantiales sunt, et longe perfectiores.

CAPUT VII.

SATISFIT SECUNDO DURANDI FUNDAMENTO, ET COLLIGITUR RELATIONUM NUMERUS, ET INCIDENTIA DUBIA EXPEDIUNTUR.

1. *An spiratio et Paternitas sint una relatio.*—Aliud Durandi fundamentum postulabat, quomodo possit una relatio respicere duos terminos formaliter distinctos, quod est quærire, an Paternitas et spiratio activa una relatio sit et similiter Filiatio, eademque spiratio. Nam si sunt una res, colligit Durandus debere esse unam relationem, quod putat impossibile propter diversitatem terminorum. Possumusque confirmare sequelam, quia Paternitas et spiratio non tantum sunt una res absoluta, quæ est essentia, hoc enim etiam Durandus admittit, sed sunt una res relativa, hoc enim est, quod contra Durandum reliqui theo-

logi docent, ergo sunt una relatio. Tandem probatur idem convertendo argumentum ab inferiori ad superius: nam si Paternitas et spiratio essent duæ relationes, etiam essent duæ res, nam multiplicato inferiori, necesse est multiplicari superius, præsertim transcendente. Unde necessarium erit, duas illas relationes habere duo esse relativa, duas perfectiones, ac proinde esse duas res, hæc autem sunt absurda, ut contra Durandum diximus, ergo.

2. *Opinio affirmans.*—Gregorius et Gabriel, locis citatis, cap. 5, absolute ita loquuntur, dicentes illam non esse duas relationes, sed unam simpliciter. Qui consequenter docent in Deo non esse quatuor relationes reales, sed tres tantum. Estque hic loquendi modus consentaneus modo loquendi aliquorum Patrum, quos capite quarto retuli. Nec fundatur in hoc quod spiratio non sit relatio realis, sed in hoc, quod sint tres relationes incommunicabiles et una communicabilis, non sunt quatuor, quia hæc non est ab aliis distincta in re. Et similiter licet spiratio et processio sint duæ relationes, quia realiter distinguuntur et Paternitas, et Filiatio sint aliæ duæ: nihilominus ex illis binariis non consurgunt quatuor, quia una unius binarii non ponit in numerum cum aliis duabus: sicut essentia non ponit in numerum cum personis, vel relationibus. Juxta quem loquendi modum, ad argumentum Durandi dicendum est, unam relationem infinitum propter eminentiam suam posse referri ad plures terminos, quantumvis illi inter se distincti et formaliter diversi sint. Quia et potest aliquam oppositionem cum omnibus illis habere et non sumit speciem, vel quasi speciem ab illis, sed ex sua eminenti perfectione talis est.

3. *Contraria opinio verior.*—Hæc sententia non est improbabilis. Nihilominus tamen divus Thomas, Scotus et fere alii theologi, simpliciter admittunt illas esse duas relationes, et consequenter numerant quatuor relationes reales in Deo. Fundatur autem hic loquendi modus in peculiari ratione numerandi relationes, sub nomine relationum, potius quam rerum, aut entium. Nam quia totum esse relationis est esse ad terminum, ideo ubi in re ipsa plures terminos invenimus, ibi plures respectus concipimus et quia ita loquimur, sicut concipimus, ideo absolute tales relationes, et reales, et plures nominamus. Reales quidem, quia vere sunt a parte rei: plures vero, quia respiciunt plures terminos vere in re

distinctos. Unde, cum dicimus esse plures relationes, perinde est, ac si diceretur, respicere plures terminos, sicut nominantur simpliciter plures ideæ, vel plures active processiones, seu productiones. Secus vero est si loquamur de aliqua re sub nomine entis, vel rei simpliciter dictæ, tunc enim, prout in se habet esse, et entitatem, et ad modum rei absolute consideratur, et nominatur, et ideo quoties aliqua dicuntur plura entia, vel plures res simpliciter et sine restrictione, plane significatur distinctio realis. Quia etiam nostro concipiendi modo, res non multiplicatur simpliciter, nisi per realem distinctionem. Imo licet aliqua distinguantur aliquo modo in re ipsa formaliter, seu modaliter non appellantur a nobis simpliciter plures res, sed res et modus, vel plures modi, aut formalitates.

4. *Primæ objectioni occurritur.*—Sic ergo Paternitas et spiratio, licet duæ relationes sint, non possunt dici duæ res, quia prout habent in se esse, non distinguuntur in re. Sunt ergo tantum una res absoluta, vel una respectiva. Responderi potest primo, esse unam respectivam, quæ licet in se una sit, ex parte terminorum est duplex relatio, quia formaliter, ac propriissime respicit plures terminos formaliter, ac realiter distinctos et ad hoc significandum vocantur duæ relationes. Vel certe dici aliter potest, quod sicut essentia et Paternitas sunt una res, non absoluta tantum, nec tantum respectiva, sed utramque rationem unite et simplicissime complectens. Ita Paternitas et spiratio sunt una res respectiva, duplicem tamen respectum ad terminos realiter distinctos simplicissime complectens, ratione quorum duplex relatio dicitur, tanetsi una res sit.

5. *Alteræ objectio expeditur.*—Ad aliam vulgarem objectionem, quia multiplicato inferiori, multiplicatur superius, in forma respondetur, id esse verum quando secundum idem fit multiplicatio, seu numeratio, secus autem esse quando fit secundum diversa. Quod in præsentī contingit. Nam cum Paternitas et spiratio dicuntur plures relationes numerantur solum ratione terminorum, ut explicatum est, si vero dicantur duæ res, jam numerantur prout in se sunt et secundum intrinsecum esse, seu proprias entitates, et ideo licet primum concedatur, secundum negatur, nec admittitur illa consecutio, quia variatur (ut aiunt) appellatio, seu significatio. Ad quam variationem sufficit communis modus concipiendi et loquendi, de re sub diversis vocibus, respi-

cientibus diversos terminos, vel ab illis abstrahentibus et solum rem, ut in se habet esse, significantibus ut declaratum est.

6. *An vere dicatur, Paternitas est spiratio.*—Atque hinc facile expeditur aliud dubium, quod in eadem objectionem petebatur. De veritate hujus propositionis, *Paternitas est spiratio*, vel *Filiatio est spiratio*. Gabriel enim ut veram admittit, quia sicut censet, illa duo extrema esse unam relationem, ita concedit vere unam prædicari de alia. Et confirmari potest, etiam posita distinctione formali, vel virtuali inter illa duo extrema, nam similia est inter potentiam et scientiam, misericordiam et justitiam, et tamen hæc propositiones in Deo admittuntur, *scientia est potentia*, *miseriordia est justitia*, ut videre licet in Augustino, lib. 6, de Trin., Gregorio, 18, Moral., cap. 34, Bernardo, lib. 5, de Consider., ergo et illæ admittendæ a nobis sunt.

7. *Responsio negans.*—Respondet Scotus, dicto quodlib. 5: *Tertio argumentor.* Non esse eandem rationem de attributis absolutis et relationibus, quia illa habent majorem infinitatem propter quam unum de alio prædicatur. Sed non video, quænam sit hæc major infinitas, nam si loquamur de infinitate simpliciter in genere, tam relationes, quam alia attributa habent illam ab inclusionem essentia et non aliunde. Si vero loquamur de infinitate in proprio genere, etiam relationes habent illam, ut supra ostensum est.

8. Nihilominus propositiones illas negandas esse docent D. Thomas, Scotus, Ægidius et alii, quibus potius assentiendum est. Primo ad evitandum periculum confundendi divinas processiones. Unde nemo, ut credo, auderet concedere hanc locutionem, *Generatio est spiratio*, vel e converso, licet in re non sit major distinctio inter has duas origines activas, quam inter illas duas relationes Paternitatis et spirationis. Similiter hæc propositio de fide sit, *Pater producit Filium per intellectum*, hæc nihilominus falsa est, *Pater producit Filium per voluntatem*, quamvis intellectus et voluntas non distinguantur in Deo plus, quam Paternitas et spiratio. Secundo est hæc resolutio consona præcedenti, quia Paternitas et spiratio distinguuntur a nobis sub genere relationis, tanquam duæ species ejus (more nostro loquendo) ergo una species non potest prædicari de alio sub terminis præcis, ac formalibus, ut sunt illi abstracti. Sicque argumentatur D. Thomas quia non admittimus hanc propositionem *Attributum sapientiæ est*